

Reportatge **Jaume Capó**

UNA ESTÀTUA

per a en Biel Galmé

Quaderns Crema recupera part de les col·laboracions periodístiques de Gabriel Galmés, en una selecció de David Castillo

Uns dies enrere, tot esperant l'arribada a les llibreries del volum *Vull una estàtua eqüestre* d'en Biel Galmés, m'havia fet l'insistent a diverses llibreries del centre de Barcelona demanant-ne un exemplar, de manera que devia ser una de les novetats més sol·licitades d'aquella setmana. L'estàtua va arribar i va trobar lloc a les primeres piles de l'entrada de la Casa del Llibre de la Rambla de Catalunya, passeig que té un deute amb en Biel. Allà, devora la pila d'estàtues, hi havia un guàrdia de seguretat que vaig voler pensar que els vigilava, no fos cas que ningú se n'emportés cap sense passar per caixa. Amb el llibre pagat i sense embolicar perquè es veïés bé la portada, vaig sortir amb el temor que sempre em produeixen els arcs de seguretat de les botigues que no et soni l'alarma, encara que tenguis la consciència neta per haver pagat la compra. Estic segur que l'èxit del llibre d'en Biel es traduirà en una excitació popular que iniciarà una col·lecta popular i ens conduirà en una manifestació per reclamar a l'Il·lustríssim Ajuntament de la Ciutat de Manacor una gran erecció. En un moment de clarividència, un personatge que a les cròniques d'en Biel destacava pel seu gust (dubtós) per les corbates i que casualment fa dos mandats que és el nostre primer ciutadà (amb el permís d'en José Ra), sortirà al balcó obrint-se pas entre les banderes *rojigualdas*, *quatribarrades*, *desfibril·ladores* i *blavetes*, i prometrà una subscripció de bons perquè l'any tirurany s'aixequi definitivament l'estàtua eqüestre d'en

Biel i amb aquesta erecció s'acabi la polèmica. Aquest personatge de corbates d'elefantons, aleshores esporàdic a les cròniques d'en Biel, avui hi tendria un paper rellevant. Aquesta constatació em serveix per introduir una segona tesi.

Transformacions

Tesi segona: en Biel ha engrandit molt més aquestes persones transformant-les (seria millor dir deformant-les) en personatges literaris (ens podem permetre la llicència de dir-ne literaris) del que s'han merescut per elles mateixes. Sobretot si parlem de la fauna local. Els va despullar, però no només a ells, també a tots nosaltres, ciutadans partícips d'un món que miram com si no fos del tot el nostre i amb què posam una falsa distància, exemplificada tan bé amb aquella frase de "val més riure que fer riure". Totes aquelles persones que avui sortirien retratades a les seves cròniques haurien de llegir aquest llibre perquè allà hi intuirien les seves mesquineses i, per ventura, els frenaria de tirar endavant més d'una idea que, de tan brillant com la presenten, resulta ignominiosa. Aquest exercici ens el podem aplicar tots: polítics, comerciants, empresaris, funcionaris, corruptes i incorruptes. Llegir ara en Biel ens ajuda a fer de Biel, a projectar aquesta mirada *conyona* però amb càrrega de profunditat, "exhilarant" que diu en Castillo (amb un matis ben diferent de "hilarant"), i crítica sobre els personatges i els fets dels nostres dies. Ens permet imaginar com reaccionaria en Biel davant aquest "entuerto" que ha estat aixecar i abatre el pont des

A part de les quatre novel·les i els reculls de contes, el malaguanyat Galmés va escriure de manera incessant a la premsa

Port; segur que rebrien polítics (blaus i vermells i grisos), veïnats, comerciants, l'enginyer, el jutge, el pintor i qualsevol que passàs per damunt. La vaga de fam de l'amo de Villamiel. Es *palacete* d'en Matas i les granetes dels seus vàters pagades amb bitllets de 500 euros. I què no diria d'aquest "hidalgo bufa" amb nom de déu absolut o faraó egipci (José Ra, José Ra-Amón) que ara es colga al Consolat de

Mar. I de la boda de la duquessa d'Alba? I dels "indignats", que es manifesten perpètuament i signen manifestos després de cada assemblea, i això que en fan més d'una al dia?

Per posar un exemple de com seria la seva mirada avui, rescat un article del 7 *Setmanari* (9-XII-1994). Du per títol *Yellow River* i, en relació amb la desviació del torrent a Manacor, un regidor proposa de fer "ponts i ai-

gua i barquetes" i un altre no s'està de dir que Manacor "Serà la Venècia de Mallorca, joé". Quan el vaig llegir, tot d'una vaig recordar una entrevista al representant de l'Associació de Veïnats des Port al Diari de Mallorca d'aquest mes d'agost: "Porto Cristo podria ser un *pequeño Miami*" i els comentaris per internet pareixia que els hagués escrits tots en Biel.

Veritable historiador

Tesi tercera, les cròniques com a novel·la històrica. En David Castillo ho diu al pròleg, en Biel hauria volgut escriure novel·les històriques i enriquir-se i ho va aconseguir, com a mínim això d'escriure novel·les històriques o històries novel·lades, perquè enriquir-se amb la literatura en català "e' *difícil*". Diuen que si voleu conèixer bé la societat russa de principi del segle XIX, la que va viure l'Europa i les guerres napoleòniques, no heu de llegir llibres d'història sinó *Guerra i pau* de Tolstoi, que ho explica molt millor en només 1.500 pàgines que totes les enciclopèdies. Ara, en aquest temps de crisi i el seu conseqüent temps lliure, és un bon moment per envestir una obra d'aquest pes. Tornant al paper del cronista literari com a veritable historiador, hem de dir que la història no reflecteix bé la realitat perquè és freda i mancada de la condició humana, que és l'element més profund i íntim de la història. I aquí, en l'articulació de la condició humana, és on els escriptors d'envergadura (capaços de fer front a la transcendència i que mai no es poden qualificar de senzills per senzill que sigui el seu llenguatge i clara la trama i simples els personatges) traspassen el seu temps i es projecten endavant. No és cap comparació amb Tolstoi, ja em perdonaran Tolstoi i en Biel. És només una constatació que uneix Tolstoi amb el seu admirador Nabokov, que al seu torn és admirat per en Biel gràcies a una transcendència aconseguida (cadascú en el seu àmbit) sense

cercar la transcendència per ella mateixa. La transcendència en els tres casos és un resultat, no és ni un plantejament ni forma part del procés de treball. Avui diríem que la transcendència estava en el seu ADN creatiu i en alguns moments es manifesta d'una manera feliç, que connecta amb l'alegria del gaudi literari que ens provoca als lectors, i que ens diu que estam davant d'un dels grans i, en el cas de Tolstoi, Nabokov i d'en Biel, dels grans i grossos i una mica grassos. "Exhilarant", que diu la contracoberta de *L'Estàtua*. Amb aquest nom (*L'Estàtua*), així és com l'hauríem de conèixer com coneixem l'obra *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha* com El Quijote.

I encara que botar d'en Cervantes als cronistes locals sigui un excés, no em vull estar de dir que, com a tots els pobles, tenim una bona nòmina d'autors que han exercit de cronistes, periodístics i literaris: des d'en Rafel Ferrer Massanet a en Miquel Àngel Riera, en Llorenç Femeries, en Toni Mus, en Guillem Vidal... La història precisa dels anys 90 del segle XX a Manacor està escrita amb nom i cognoms en aquestes cròniques de *L'Estàtua*, com a les seves novel·les hi ha descrit el comportament moral i emocional de la societat mallorquina extrapolat a personatges literaris.

Posar-se seriós

Tesi quarta: serietat i principis. A vegades, al seus articles en Biel es posava seriós quan es tocaven temes com el suposat maltractament del castellà a Mallorca (i no diguem a Catalunya). Llavors, allò políticament correcte li importava poc: "aconsegueixen que un *cantamanyanes* vocacional com jo, per un dia, es posi seriós." El treia de solc el tema de la llengua i la visió popular (vull dir PPopular) més ciutadana que forana, ara rellançada: "els del PP encara se sentiran més enfortits i faran el que han tengut ganes de fer tota la vida: posar el castellà com a llengua obligatòria perquè són molt ben educats i no està bé xerrar en mallorquí davant uns individus que només fa trenta anys que viuen aquí."

En aquests moments, malgrat els seus principis de no fer mai declaracions de principis personals així com de no signar mai manifestos ni mobilitzar-se amb la massa, se li escolen molts principis essencials: "Tot el que impliqui capficar-se en una organització que requereixi sacrificar una part o tota la individualitat ho trobo un endarreriment"; "Em vaig fer humorista

Galmés, amb Vallcorba i Monzó, presentant 'El rei de la selva'. Tocant la guitarra a Londres a l'època d'estudiant, i a Manacor, el 1974

per causa de la meva poca fe en l'experiència humana i de la meva fe inexistent en els conceptes absoluts"; "El sentit de la discreció és enemic natural de les conviccions excoents"; "No menj de tot i, molt menys, certes inqüestionables"; i "qui no està amb mi, està contra meu. Aquestes coses em fan una po-

rada, perquè la gent normal i corrent en prescindeix" (*7Setmanari*, 2-IV-1999).

Manacor accidental

Tesi cinquena: el lloc. En Biel sempre va dir que escriure sobre Manacor era accidental, com ho era centrar les seves novel·les en els nostres espais, que

eren els seus. El que no era accidental és fer-ho sobre la naturalesa humana, que és un tema universal i que és el que li interessava. Malgrat aquesta casualitat, ha estat una sort tenir-lo a ell de cronista i que en les seves novel·les hagi fet transcendir els nostres llocs. Com podrien ser aquests espais escrits, aquests itineraris literaris d'en Biel per Manacor i Porto Cristo? Una mirada sobre la nostra ciutat i sobre nosaltres que no és gens optimista, però és la que és: "Ja saben la divisa dels manacorins: «val més riure que fer riure»."

Galmés va engrandir molts dels mediocres polítics locals

Aquí vull fer un apunt que crec que s'ha de dir. En Biel va titular la seva secció al *7Setmanari* com a *Teologia i Geometria*, que després va passar a nomenar en alemany (i no m'atrevesc a pronunciar-ho), pres del pensament de l'indecent Ignatius J. Reilly a *Una conxorxa d'enzes* (de John Kennedy Toole), amb primera traducció catalana de la manacorina Maria Antònia Oliver. Ignatius considerava que el món modern estava mancat de teologia i geometria, que ell associava a la decència (la teologia) i el bon gust (la geometria).

A vegades tenia molta mala llet amb els seus personatges. Al final d'un dels capítols de la seva particular visió de la història de Manacor del segle XX proposa el següent exercici: "*Dibuja a Claudia Schiffer sin ánimo lascivo. Dibuja a la alcaldesa con ánimo lascivo.*" (*7Setmanari*, 14-VIII-1998). No sé com va tenir el coratge d'escriure-ho perquè això ni és decència ni és bon gust. Fa feredat només de pensar en el resultat.

Tot un seguit de persones-personatges que, mirats a la cervantina, mostren la misèria

d'una mediocritat que en Biel reflecteix amb la dita "val més riure que fer riure", gent que "per no pensar, dissimulen la seva peresa mental" (*7Setmanari*, 18-VII-1997) que ens lliga amb aquells a qui el seu admirat Nabokov en deia "filisteus": persones adultes d'interessos materials i vulgars, i de mentalitat formada en les idees corrents i els ideals convencionals del seu grup i la seva època, una persona que només du dins d'ell aquestes idees trivials i elles constitueixen tot el seu ésser; al filisteu li agrada impressionar i deixar-se impressionar i, per tant, al seu voltant es va teixint un món de falsedat i engany mutu (*Filisteos y filisteísmo, Curso de literatura rusa*). Un filisteisme que Nabokov considera un mal internacional i interclassista i que en Biel ha localitzat i identificat a Manacor. Són aquells "bufes" capaços de fer tirades de cinc-cents metres de balustrada.

Patologies

És el perfil de la mediocritat, l'estudi de la qual s'ha convertit en una disciplina. No crec que en Biel estàs d'acord amb aquells que defensen ara que la mediocritat és una patologia. Avui, qualsevol problema, per treure'ns-el de damunt, deim que és una malaltia. I la mediocritat resulta que és una patologia de l'excel·lència: quan un no arriba a l'excel·lència o no és capaç d'admirar-la i reconèixer-la, està malalt. Un és mediocre quan es conforma, quan el coneç allò de "val més dolent conegut que bo per conèixer" o, com deia en Biel, "val més riure que fer riure". Però, atenció!, la mediocritat també té una funció important: com que impedeix el progrés, ajuda a mantenir l'estabilitat. Si tots fóssim excel·lents es produiria un caos per excés de ments privilegiades i avançades. Tornant a ca nostra, diria que som un poble molt estable.

Parlant de llibres, en Biel es demana per què es diu la Setmana del Llibre i assegura que és perquè a Manacor n'hi ha només un i que com la capelleta dels santets es passa de família en família. "Ara no sé qui el té [diu en Biel, *7Setmanari*, 24-IV-1998], però l'any 2012 ens toca tenir-lo a ca nostra i el llegiré." Estaria bé que a cada casa de Manacor hi hagués un *L'Estàtua* ben igual com hi ha ses Rondaies o els llibres que regalava la Caixa la diada de Sant Jordi si hi ingressaves vint duros. I d'aquesta manera es produiria la ucronia que l'any que ve, el 2012, el llibre que li tocàs fos el seu. *